

Az egyiptomi tíz csapás (2Móz 7,14–11,10) (pre)samaritánus szövegváltozatának redakciókritikai tanulságai

BODOR ATTILA
bodor.attila@icloud.com

A héber Biblia történeti-kritikai vizsgálatának egyik legnagyobb nehézsége, hogy a szövegek fejlődéstörténetének a rekonstruálása túlnyomórészt hipotézis jellegű. Ennek oka, hogy a kutatás elsődleges kiindulópontja a maszoréták által áthagyományozott „végső” szöveg és annak belső jellemzői, amelyek néha több, egymásnak ellentmondó irodalomtörténeti következtetésnek is teret engednek. Ebből adódóan egyre fontosabb szerepet kapnak azok az ókori források, amelyek ugyanazon szöveget két vagy több különböző verzióban/kiadásban rögzítik, konkrét bepillantást nyújtva a szövegek fejlődési folyamatába. Habár ezen források alapján továbbra is lehetetlen teljes képet alkotni a héber Biblia komplex fejlődéstörténetéről, viszont a különböző fennmaradt szövegkiadások „empirikus” kiindulópontként szolgálhatnak a további irodalomkritikai vizsgálatok számára.

Előadásomban ezt az „empirikus” alapú megközelítést szeretném bemutatni, amely az utóbbi évtizedekben a nemzetközi bibliakutatásban egyre nagyobb figyelmet kapott. Bevezetésként a kutatás jelenlegi állását ismertetem. A dokumentált szerkesztési változtatások bibliakritikai használhatósága tekintetében három különböző megközelítést különböztetek meg (szkeptikus, neutrális és optimista), rámutatva az egyes megközelítések kritikus pontjaira és a jövőben megoldásra váró módszertani kihívásokra.

Az előadás fő részében az egyiptomi csapások (2Móz 7,14–11,10) samaritánus, illetve presamaritánus (4Q22) szövegváltozatát veszem górcső alá, amelyben összesen nyolc nagy kiterjedésű betoldás található a (proto-)maszoréta verzióhoz képest (vö. 7,18.29; 8,1.19; 9,5.19; 10,2; 11,3), így egyedülálló „empirikus” bepillantást nyújt az elbeszélés fejlődéstörténetébe. Ezeket a hozzáadásokat a kutatók többsége általában egyetlen, minden esetet átfogó szerkesztői céllal magyarázza: pl. harmonizálás (J. H. Tigay), egy beszéd hiányzó forrásának a pótlása (M. Segal) vagy Mózes prófétai szerepének a kiemelése (M. Kartveit). Ezzel szemben az egyes betoldások tartalmának az alaposabb vizsgálata sokkal differenciáltabb és összetettebb szerkesztői tevékenységet sugall. Elemzésem alapján arra a következtetésre jutottam, hogy a *Vorlage* újra szerkesztését három különböző szerkesztői cél motiválhatta: 1) logikai inkohérensia, 2) Áron jelenlétének a kérdése, 3) az ún. **כהן אמר יהוה** orákulumok közvetítése.

Az előadásom utolsó részében ezeknek a dokumentálható szerkesztési beavatkozásoknak az irodalomkritikai fontosságára mutatok majd rá, bizonyítva, hogy a (pre-)samaritánus *editio*-ban megjelenő módosítások fontos empirikus kiindulópontként szolgálhatnak az egyiptomi csapások irodalmi fejlődéstörténetének a rekonstrukciójához.